

Temeljni poriv i motiv profesoru Bauera bila je teza prema kojoj se samo očuvanjem kulturne baštine i sviješću o njevoj važnosti za život svakog naroda, i svakog čovjeka, prelazi u krug tzv. civiliziranih naroda. To je opće mjesto mnogih njegovih rukopisa, članaka i rasprava; kao osnovni motiv proteže se tema "izaći iz mraka i postati dio europske kulture". Osvijestiti vlastitu kulturnu samosvojnost i istražiti je i interpretirati u širem civilizacijskom kontekstu zajednička je ideja koja je svojom energijom trebala poticati sve kulturne radnike na kreativnost i rad. Tom cilju valja podrediti sve, baš sve, i na kraju životnog puta valja reći, parafrazirajući riječi prvog učitelja dr. Bauera, osječkog profesora crtanja Ise Junga, "da nastojim živjeti tako da kad dođem u njegove godine mogu reći "nisam zabadava živio".

Prihvaćajući i živeći svekoliko umjetničko stvaralaštvo, boriti se protiv pasivnosti, letargije i neinventivnosti, dr. Bauer je uvijek djelovao u realnoj društvenoj sredini, čije je potrebe uvažavao a nikada podcjenjivao. U kasnoj životnoj dobi, nakon što su uvelike stasala i odrasla "njegova djeca", kako je običavao zvati naše kulturne institucije koje je utemeljio, samostalno je ostvario zadivljujući kulturni program; inzistirajući da gotovo svaka općina u Hrvatskoj ima svoju galeriju, dr. Bauer je uspio donacijama slika inicirati uređenja novih galerijskih prostora u Novskoj, Velikom Taboru, Kninu, Bjelovaru, Daruvaru, Stubičkom Golubovcu, i promovirati mnoge umjetničke udruge i slikarska imena. Otvorenost prema novom uz stalno vraćanje osnovnim pitanjima o cilju, svrsi, misiji ili ulozi takvih galerija i muzeja bila su njegova životna preokupacija. "Živjeti i raditi među spomenicima koji su već po svojoj vrijednosti posvećeni i namijenjeni vječnosti, živjeti i raditi s predmetima i djelima u kojima blistaju manifestacije ljudskog duha u najljepšim oblicima s najplemenitijim nakanama. Takav je rad Život za sebe", rekao je davne 1944. godine u jednoj radijskoj emisiji dr. Bauer.

Djelovati u društvu uz uvažavanje potreba tog društva i stalno preispitivati vlastiti doprinos možda je i najveća poruka svima nama koju nam ostavlja dr. Bauer. Hvala mu!

Dr. Bauer dobitnik je mnogih priznanja i nagrada:

- Republička nagrada za muzeologiju 1950.
- Nagrada Pavao Ritter Vitezović, Saveza muzejskih radnika 1986. godine
- Povelja grada Vukovara

Odlikovao je *Zlatnim zmajem*, *Družbe braće hrvatskog zmaja*, 1995. godine najvišim državnim odlikovanjima: *Redom kneza Trpimira s ogrlicom*; *Danicom Hrvatske s likom Marka Marulića*.

Mir mu i slava!

* *Tekst je pročitan na komemorativnoj sjednici koja se 18. travnja 2000. godine održala u Muzeju Mimara, Zagreb*

IN MEMORIAM DR. ANTUNU BAUERU*

Nada Križić - Vrkljan
Muzej suvremene umjetnosti
 Muzej

Najteže je govoriti o čovjeku, znanstveniku, kolekcionar, povjesničaru umjetnosti i arheologu, jednom riječju o zanesenom zaljubljeniku u umjetnost i kulturnu baštinu – kakav je bio svestrani i nenadoknadivi profesor dr. Antun Bauer, a koji je za sobom ostavio tako golem rad i jasne tragove toga rada, da mu se teško može naći premca. Dr. Bauer je bio svestran, a istodobno do u tančine precizan u svakom segmentu svojeg znanstvenog, istraživačkog, pionirskog ili utemeljiteljskog, kolekcionarskog ili zaštitarskog, promotivnog i muzejskog rada. Svestranost koja je rezultirala golemom zbirkom radova, publiciranih u najrazličitijim prigodama, još većom zbirkom umjetnina, koju je tijekom života nesebično poklanjao raznim institucijama, kojima je bio utemeljitelj ili donator.

Čini mi se da u naše moderno vrijeme više i nema mnogo ljudi, koji bi s jednakim entuzijazmom i apsolutnom predanošću, svojem pozivu posvetili cijeli svoj život i zadužili brojne generacije, i njegovih suvremenika iz raznih razdoblja njegova života kao i one koji plodove njegova rada uživaju tek danas. Prof. dr. Bauer zadužio je cijelu hrvatsku kulturu i struku povjesničara umjetnosti, arheologa i muzeologa svojim predanim radom, svojim humanizmom i optimizmom – pa čak i u najtežim situacijama – svojom brigom za bližnjega, za svoje kolege, učenike ili studente – svojom brigom za kulturnu i umjetničku baštinu u cjelini.

Osobno imala sam nekoliko nezaboravnih susreta s njim, a posebno neću zaboraviti moj prvi posjet Vukovaru sredinom sedamdesetih godina kada sam prvi put posjetila njegov rodni grad i njegovu Zbirku i galeriju umjetnina otvorenu 1969. godine, sa svojim kolegama iz Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu. Bio je to moj prvi posjet Vukovaru – prelijepom gradu na Dunavu, da bi ga sljedeći put vidjela, nažalost, tek nakon nemilosrdnog razaranja grada tijekom Domovinskog rata. Mogla sam samo sa strahom razmišljati o razmjerima užasa koji je morao doživjeti profesor Bauer preživjevši ovo nemilosrdno i vandalsko razaranje svega što je najviše volio. Jer profesor Bauer nadasve je bio osjećajan čovjek, zaljubljen u ljepotu, u svoj rodni kraj, u hrvatsku povijest, u hrvatsku umjetnost i umjetnike, s kojima je sigurno bio vezan kao što su majka i otac povezani sa svojom djecom i strepe nad njihovim životima, svakom nesrećom ili zlom sudbinom koja bi ih snašla.

Nikada neću zaboraviti prizor kada se je vozio na kamionu uz spomenik bana Jelačića kad su ga vraćali na Trg bana Jelačića u Zagrebu – ima tomu već gotovo deset godina - pa sam podigla na ruke svojeg najmlađeg sina da bolje vidi tog veselog i

nasmijanog starčića kako maše brojnim okupljenim Zagrepčanima, nasmijan i presretan, ponosan da je njegova davna akcija spašavanja ovog spomenika u godinama nakon Drugog svjetskog rata, dok smo mi još bili mala djeca, imala smisla, jer ponovno se stvari vraćaju na svoje mjesto, ponovno se potvrđuje vjerodostojnost povijesti, a kulturni i umjetnički spomenici kao njezini najuvjerljiviji svjedoci ponovno će svjedočiti onima koji dolaze o prošlom i sadašnjem našem vremenu.

Neću zaboraviti njegovo oduševljenje brojnim umjetnicima na izložbama na kojima smo se susretali, pogotovo koliko ga se dojmio, na primjer, slikar Karl Sirovy, kad sam ga prvi put predstavila hrvatskoj kulturnoj javnosti izložbom u Muzeju suvremene umjetnosti 1993. godine. Njegovo je čuđenje i oduševljenje bilo neizmjereno, jer i on je tu otkrio jednog autora za kojega do tada nije znao, niti ikada čuo, a koji ga je fascinirao suptilnošću i enigmatičnošću motiva svojih slika, akvarela i crteža nastalih još u doba prije Drugoga svjetskog rata. Zaneseno je ispisao cijelu jednu stranicu u knjizi dojmova, otvorenog i jasnog duha, iako je već bio prešao osamdesetu godinu života.

Mislím da nas umjetnost koju toliko volimo i cijenimo, a ponekad imamo i sreću da se s njome uspijevamo baviti – svatko u okviru svojih mogućnosti – ostavlja uvijek znatizeljnim i mladima, otvorena srca prema najrazličitijim pojavama, uvijek spremnima na avanturu otkrivanja novoga. A takav je profesor Bauer bio cijeloga života.

Pored tog entuzijastičkog odnosa prema umjetnosti i baštini profesor Bauer se posvetio i mukotrpnom istraživačkom poslu, te je obrađivao teme iz širokog spektra rada muzeja i galerija, zaštite prirode i spomeničke baštine, konzervacije i restauracije muzejske građe, surađivao je s brojnim stručnjacima iz zemlje i inozemstva, ostvarivši zavidan broj predavanja, objavivši nebrojeno mnogo stručnih tekstova. Pionirski posao otpočeo je i u sferi primjene informatike u muzejskom radu, kao osnivač Muzejskoga dokumentacijskog centra, kao predavač na postdiplomskom studiju muzeologije i idejni movens brojnih studenata koji će potom i magistrirati ili doktorirati na brojnim temama iz struke, koje im je nesebično nudio i poticao ih na daljnje studije i rad. Vjerujem da brojni kolege upravo profesoru Baueru mogu zahvaliti napredovanje u svojim zvanjima, kao i usađeni poticaj da se trajno bave ovom strukom kao jednim od najplemenitijih poziva u sveukupnom kontekstu brige za kulturnu i umjetničku baštinu, koja je zasigurno najvažnijim svjedokom i dokazom postojanja i trajanja jednog naroda i njegove kulture na određenom geografskom području.

Vukovarska golubica iz Vučedola, koju je dr. Bauer imao čast otkriti uza svoje kolege arheologe, najsvjetliji je primjer ljepote toga poziva i neophodnosti našega rada.

Kao predsjednica Hrvatskog muzejskog društva moram svakako spomenuti i njegove zasluge za osnivanje i djelovanje ovog društva od samih njegovih početaka. Vodio je Muzeološku sekciju Muzejskog društva Hrvatske od samog osnutka 1946. godine, kada se je "profiliralo njegovo muzeološko djelovanje pogotovo u smjeru uvođenja nove muzeološke teorije i prakse u rad naših muzeja i galerija". Uz profesoricu Zdenku Munk, prof. Tkalčića i Vojnovića, već 1953. godine on u privatnoj nakladi objavljuje

prvi broj "Muzeologije", a 1955. odlukom Upravnog odbora Muzejskog društva Hrvatske osnovan je Muzejski dokumentacijski centar, koji je iznjedrio upravo iz tog Društva. Godine 1952. izašle su prve "Vijesti Društva muzejsko - konzervatorskih naučnih radnika" tadašnje Narodne Republike Hrvatske s glavnom i odgovornom urednicom dr. Leljom Dobronić, koje će kasnije izlaziti uz neke prekide – pod naslovom "Vijesti muzelaca i konzervatora Hrvatske" – sve do danas. Dr. Bauer u njima surađuje od samih početaka, a najintenzivnije pedesetih i tijekom šezdesetih godina.

"Uz 40. obljetnicu osnivanja Saveza muzejskih društava Hrvatske, 1986. godine, osniva se nova muzejska nagrada i priznanje pod nazivom 'Pavao Ritter Vitezović', kako u jednom svojem tekstu izvještava mr. Branka Šulc1. "Dr. Bauer prima ovo priznanje za posebne zasluge i dugogodišnji rad na afirmaciji hrvatskog muzealstva u zemlji i inozemstvu" i za druge svoje zasluge. Hrvatsko muzejsko društvo, koje posljednjih nekoliko godina ponovno djeluje pod ovim nazivom, pokušava nanovo uvesti ovu muzejsku nagradu u našu struku, te se nadamo da će nam ove godine uspjeti da se barem postave temelji za kontinuirano dodjeljivanje ovog značajnog priznanja našim istaknutim kolegama.

Pored znanstvene ozbiljnosti njegova rada i predanog skupljanja umjetnina svih vrsta, osobina koja je posebno resila profesora Bauera, bila je jednostavnost, ljudska toplina i pristupačnost, otvorenost svima, bez obzira na to bila riječ o visoko obrazovanim stručnjacima ili običnim ljudima. On je bio otvoren i pristupačan svima jednako, ljude je cijenio jednako, bez obzira na njihovo podrijetlo ili naobrazbu, njemu je publika koja posjećuje muzej bila onaj najdragocjeniji i najplemenitiji ljudski materijal kojeg treba odgojiti i privući umjetnosti i kulturi, te je upravo na tom planu odigrao izuzetno važnu edukativnu ulogu u oblikovanju poslanja naših muzeja i galerija – koji su trebali služiti jednako svima. Današnji muzeji u cijelom svijetu upravo na tim polazištima grade svoje kulturno poslanje, svjesni toga da muzeji više nisu samo institucije otvorene eliti – ili onima odabranima, to nisu više samo svetišta koja ulijevaju strahopoštovanje i zazor "običnog" čovjeka, već su to institucije koje moraju na najrazličitije načine zadovoljiti potrebe svijeta, od djece do odraslih, od hendikepiranih osoba do najviših stručnjaka za pojedina područja. Upravo takvim razmišljanjem i utjecanjem na formiranje zbirki, muzejskih studija i posebnih zvanja vezanih uz muzeologiju, prof. dr. Bauer bio je pioninom suvremene muzeologije i zadužio je cijelu našu struku.

Vjerujem da ćemo znati iskoristiti ono najbolje iz naslijeđa koje nam je ostavio i da ćemo nastaviti njegovim putem – zaneseno otkrivati, s pažnjom štititi i predstavljati umjetnost i kulturnu baštinu kao trag našeg postojanja, života i rada – u određenom – relativno kratkom vremenu koje imamo na raspolaganju, a u kojem se može učiniti toliko toga dobrog i poticajnog, da bismo odgojili druge koji će taj posao nastaviti. Tako je radio dr. Antun Bauer i toliko smo mu svi mi dužni.

* Tekst je pročitán na komemorativnoj sjednici koja se 18. travnja 2000. godine održala u Muzeju Mimara, Zagreb